

Kalendarium łambinowickie (styczeń–grudzień 2019)

Styczeń

- 15 I Muzeum w Opolu odwiedził Aldo Amati, ambasador Republiki Włoskiej w Polsce w towarzystwie Moniki Kwiatosz, konsul honorowej Republiki Włoskiej oraz Antonino Mafodda, dyrektora Agencji Internacjonalizacji Przedsiębiorstw Włoskich, z Sekcji Promocji Handlu Ambasady Włoskiej, a także Janusza Karpińskiego, naczelnika Biura Spraw Międzynarodowych Urzędu Miasta Opola.
- 27 I W Miejscu Pamięci Narodowej w Łambinowicach (MPN w Łambinowicach) upamiętniono 74. rocznicę Tragedii Górnośląskiej. W czasie uroczystości zorganizowanej przez Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych wygłoszono okolicznościowe przemówienia, a następnie zebrani obejrzeli w Muzeum film pt. *Kainowe pole*, spotkali się z jego reżyserem Leszkiem Baronem i zwiedzili muzealną ekspozycję.

Luty

- 22 II W Racławicach Śląskich odbyły się wojewódzkie uroczystości upamiętniające więźniów niemieckiego obozu Auschwitz-Birkenau, którzy zostali zamordowani i zamęczeni w styczniu 1945 r. podczas „Marszów Śmierci”. Organizatorami wydarzenia byli: wojewoda opolski Adrian Czubak, burmistrz Głogówka Piotr Bujak, Kuratorium Oświaty w Opolu oraz Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej (IPN) w Opolu. Uroczystości towarzyszyła wojskowa asysta honorowa 10. Opolskiej Brygady Logistycznej. W miejscowej szkole odbyła się sesja, podczas której dr Piotr Stanek wygłosił wykład pt. „Powstańcy warszawscy na Śląsku Opolskim a ewakuacja jeńców w styczniu 1945 r.”. W sesji wzięła udział także prof. Danuta Kisielewicz, zastępca przewodniczącego Rady Muzeum przy CMJW.

Marzec

- 7 III „Wyzwolenie obozu czy likwidacja? (Nie)historyczne dylematy wokół historycznych rocznic” to tytuł spotkania, które rozpoczęło tegoroczny cykl kulturalny „Łambinowickie Spotkania Muzealne”. Prelegentem był

prof. dr hab. Krzysztof Kawalec, historyk związany z Uniwersytetem Wrocławskim oraz IPN.

13 III

W gmachu Sejmu RP odbyło się otwarcie wystawy czasowej CMJW pt. „W obcych mundurach. Polacy-jeńcy I wojny światowej”, która została przygotowana w związku z setną rocznicą odzyskania przez Polskę niepodległości i zakończenia I wojny światowej. W wydarzeniu wzięli udział Jarosław Sellin, sekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN), posłanki i posłowie, kombatancki, rodziny jeńców wojennych. Honorowego patronatu udzielił wicepremier, minister kultury i dziedzictwa narodowego prof. dr hab. Piotr Gliński.

17 III

Przed Pomnikiem Martyrologii Jeńców Wojennych odbyła się uroczystość 74. rocznicy wyzwolenia Stalagu 344 Lamsdorf, zorganizowana przez Muzeum i Urząd Gminy w Łambinowicach. Uroczystość uświetnili swą obecnością i wystąpieniami byli jeńcy wojenni Jarosław Furgała, uczestnik obrony Warszawy we wrześniu 1939 r., korespondencyjnie Wiktor Natanson, powstaniec warszawski, jeńiec Stalagu 344 Lamsdorf oraz dzieci byłych jeńców Vaja Tordija, syn gruzińskiego żołnierza Armii Czerwonej, którego prochy znajdują się w Łambinowicach i Sandra Anderson, córka Williama Johna Maya, który opuścił Lamsdorf w marszu ewakuacyjnym i wolność odzyskał w głębi Niemiec. Wśród uczestników uroczystości byli przedstawiciele władz państwowych, samorządowych, służb dyplomatycznych Rumunii, Rosji, Niemiec i Francji, duchowni, reprezentanci służb mundurowych, instytucji kultury i oświaty, młodzież szkolna i okoliczni mieszkańcy. Wystąpili: Magdalena Merta, doradca Jana Józefa Kasprzyka – szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych; Jacek Szumański, doradca wojewody opolskiego Adriana Czubaka w zastępstwie wicewojewody Violetty Porowskiej; Roman Kolek, wicemarszałek województwa opolskiego; ambasador Rumunii Ovidiu Dranga oraz konsul generalny Federacji Rosyjskiej Ivan Kosonogow. Modlitwę w intencji ofiar odmówili przedstawiciele pięciu wyznań: ks. por. Błażej Błaszczuk z Garnizonu Wrocław Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego, ks. protojerej Grzegorz Cebulski z Garnizonu Wrocław Prawosławnego Ordynariatu Wojska Polskiego, ks. ppłk Sławomir Fonfara, dziekan Rodzajów Sił Zbrojnych – Wojsk Lądowych (Ewangelickie Duszpasterstwo Wojskowe), Anatol Kaszen z Żydowskiej Gminy Wyznaniowej we Wrocławiu oraz dr Marek Moroń reprezentujący Muzułmański Związek Religijny w Polsce. Przed złożeniem przez zebranych wieńców i zniczy, por. Krzysztof Kwiatkowski odczytał Apel Pamięci. Zabrzmiała salwa honorowa.

Na koniec uroczystości Orkiestra Reprezentacyjna Wojsk Lądowych we Wrocławiu odegrała *Modlitwę obozową*. Patronat honorowy nad uroczystością sprawowali wicepremier, minister kultury i dziedzictwa narodowego prof. dr hab. Piotr Gliński, wojewoda opolski Adrian Czubak oraz marszałek województwa opolskiego Andrzej Buła, a medialny „Nowa Trybuna Opolska”, „Nowiny Nyskie”, Telewizja Polska Oddział w Opolu, Radio Opole i Radio Doxa. Ceremonia odbyła się w asyście wojskowej 91. Batalionu Logistycznego w Komprachcicach i w oprawie muzycznej Orkiestry Reprezentacyjnej Wojsk Lądowych we Wrocławiu.

Kwiecień

- 3 IV „Od poszukiwacza do badacza. Detektoryści w świetle prawa” to tytuł drugiego w 2019 r. spotkania w cyklu „Łambinowickie Spotkania Muzealne”, w którym wystąpili Grzegorz Molenda reprezentujący Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu oraz Krzysztof Sychała z Oddziału Terenowego Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Opolu.
- 5 IV W siedzibie Muzeum w Łambinowicach odbył się finał XXVII edycji Konkursu Recytatorskiego Poezji Jenieckiej „Nie traćmy pamięci”. Do konkursu zostało zgłoszonych 62 uczniów z województwa opolskiego. Przesłuchania odbywały się w trzech kategoriach wiekowych. Wydarzenie, którego współorganizatorem było Stowarzyszenie Przyjaciół CMJW, zostało objęte honorowym patronatem: wojewody opolskiego Adriana Czubaka, marszałka województwa opolskiego Andrzeja Buły, starosty strzeleckiego Józefa Swaczyny oraz opolskiego kuratora oświaty Michała Sieka. Patronat medialny nad wydarzeniem sprawowały: „Nowa Trybuna Opolska”, TVP Opole, Radio Opole, Radio Doxa oraz „Nowiny Nyskie”. Recytatorów oceniał jury, w którego gronie znaleźli się związani ze Śląskiem Opolskim literaci, aktorzy i filolodzy: Edmund Borzemski, Elżbieta Lisak-Duda, Walter Pyka, Waldemar Kotas, Grażyna Misiorowska, Beata Wnęk-Malec, prof. Elżbieta Dąbrowska, Barbara Grzegorzczak i Iwona Ratajczak. Jury przyznało poszczególne nagrody następującym osobom: w kategorii wiekowej 9–12 lat I nagrodę otrzymała Emilia Jarosz z Publicznej Szkoły Podstawowej (PSP) w Łambinowicach, II nagrodę – Marta Stankala z PSP w Łączniku, III nagrodę – Martyna Preusner z PSP w Łączniku, wyróżnienie – Miłosz Urbanowski z PSP nr 8 w Brzegu; w kategorii wiekowej 13–15 lat I nagrodę otrzymała Matylda Gawel ze Szkoły Podstawowej TAK w Opolu, II nagrodę – Julia Henzler

- z PSP nr 21 w Opolu, III nagrodę – Jagoda Żelasko z PSP w Brynicy, wyróżnienie – Michalina Jasińska z PSP nr 3 w Prudniku; w kategorii wiekowej 16–19 lat I nagrodę otrzymała Aleksandra Maślańczyk z Diecezjalnego Liceum Humanistycznego w Nysie, II nagrodę – Dominika Czemeses z Zespołu Szkół Ekonomicznych w Opolu, III nagrodę – Aleksandra Koteluk z Liceum Ogólnokształcącego (LO) nr III w Opolu, wyróżnienie – Julia Stelmaszek z LO nr III w Opolu.
- 18 IV Z roboczą wizytą przybył do Muzeum, wraz z osobami towarzyszącymi, podsekretarz stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej Rumunii Nicolae Nasta. Spotkanie było kolejnym, które miało doprowadzić do wykonania konserwacji krzyży na grobach rumuńskich jeńców z I wojny światowej. Ponad 2200 z nich znajduje się na Starym Cmentarzu Jenieckim w Łambinowicach. W spotkaniu uczestniczyli także opolski wojewódzki konserwator zabytków Elżbieta Molak, wójt Łambinowic Tomasz Karpiński wraz z sekretarzem gminy Jerzym Rosińskim oraz z ramienia CMJW dyrektor Violetta Rezler-Wasielewska i Sebastian Mikulec. Na zakończenie wizyty goście zwiedzili Stary Cmentarz Jeniecki i złożyli wieniec przed Pomnikiem Ofiar I Wojny Światowej.
- 24 IV Muzeum zostało uhonorowane tytułem „Opolskiej Gwiazdy Europy” w konkursie „Partnerstwo bez Granic – Opolskie 15 lat w Unii Europejskiej” zorganizowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego.
- 25 IV „Wojenne reminiscencje” to tytuł pierwszego w 2019 r. spotkania w cyklu „Twarze Opola” z Andrzejem Hamadą, nestorem opolskich architektów, znawcą i popularyzatorem historii Opola.

Maj

- 8 V Przed Pomnikiem Martyrologii Jeńców Wojennych w Łambinowicach złożono kwiaty i zapalono znicze dla upamiętnienia 74. rocznicy zakończenia II wojny światowej.
- 10 V Muzeum włączyło się w ogólnopolski program Dni Otwartych Funduszy Europejskich, udostępniając publiczności swą opolską siedzibę, po trzyletniej przerwie związanej z jej przebudową, która odbyła się m.in. dzięki dofinansowaniu ze środków europejskich. Najważniejszym momentem Dni Otwartych była uroczystość, w której wzięli udział posłowie Ryszard Wilczyński i Tomasz Kostuś, przedstawiciele władz samorządowych z marszałkiem województwa opolskiego Andrzejem Bułą, członkowie Rady Muzeum z jej przewodniczącym, rektorem Uniwersytetu Opolskiego, prof. dr hab. Markiem Masnykiem i prezes

Stowarzyszenia Przyjaciół CMJW dr Iwona Konopnicka. Uroczystość zakończyła się w sali wystaw czasowych muzealnym akcentem – finałem wystawy „Za drutami oflagów (1939–1945)”.

Najistotniejsze informacje o przebudowie: była prowadzona w trzech etapach w latach 2016–2018, jej łączny koszt to ok. 2,2 mln zł, które pochodziły ze środków MKiDN (ok. 1,5 mln zł), Unii Europejskiej (351 tys. zł) oraz Samorządu Województwa Opolskiego (337 tys. zł). Projekt wykonała firma Architop Andrzeja i Małgorzaty Zatwarnickich, wykonawcami były firmy Tom Bud Tomasza Karasia (I etap) oraz Izolkomex Bogdana Kuliga i Leszka Czecha (etapy II i III), nadzór inwestorski sprawował Roman Żak (Invest Sp. z o.o.). Trzeci etap kończący przebudowę został zrealizowany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014–2020, rozpoczął więc nowe zadanie, którego ogólny koszt wyniósł ok. 4,3 mln zł. Wprowadzono wówczas zmiany w wyglądzie zewnętrznym budynku, ciągach komunikacyjnych, obu salach wystawowych i pomieszczeniach magazynowych.

15 V W Łambinowicach odbyło się kolejne spotkanie w ramach cyklu „Łambinowickie Spotkania Muzealne” pt. „Następna stacja: Lamsdorf (z historii linii kolejowych na Śląsku)”. Gościem był prof. dr hab. Stanisław Koziarski, dziekan Wydziału Przyrodniczo-Technicznego Uniwersytetu Opolskiego, badacz przekształceń sieci kolejowych w Polsce, Europie i na świecie, autor oraz współautor licznych publikacji z tego zakresu.

18 V „Z miłości do ludzi” to hasło zorganizowanej w CMJW Nocy Muzeów. Wśród propozycja dla gości znalazły się: dla najmłodszych warsztaty pt. „Dzieci mają głos”, dla młodzieży i dorosłych wykład pt. „Prawa dziecka – czy to problem?” wygłoszony przez Zenona Kołodzieja, zajmującego się prawami człowieka; na dziedzińcu Muzeum wyemitowano kilka odcinków serialu *Wojna i ja*. Ponadto udostępniono wystawy „Miejsce Pamięci Narodowej w Łambinowicach – dziedzictwo regionalne, narodowe, europejskie”, która powróciła do Opola po długiej nieobecności związanej z remontem oraz „Nie ma dzieci, są ludzie. Prawa dziecka to prawa człowieka” przygotowanej przez Centrum Dialogu im. Marka Edelmana w Łodzi. Przez całą noc trwała popularna akcja z nagrodami „Szukaj intruza”.

30 V W opolskiej siedzibie Muzeum odbyło się kolejne spotkanie w ramach cyklu „Twarze Opola” pt. „Wystawiennictwo muzealne: sztuka czy rzemiosło?”, którego gośćmi byli artyści plastycy Marek Mikulski oraz Maciej Mikulski. Ojciec i syn, założyciele pracowni projektowej, mający w swoim dorobku ponad sto ekspozycji czasowych i stałych

w kraju oraz na świecie. W regionie współpracowali dotychczas m.in. z Muzeum Śląska Opolskiego, Muzeum Uniwersytetu Opolskiego i z Centralnym Muzeum Jeńców Wojennych.

- 31 V Muzeum uczestniczyło w kolejnej edycji Nocy Kultury w Opolu. Odwiedzający opolską siedzibę placówki mogli zapoznać się z dwiema wystawami – stałą pt. „Miejsce Pamięci Narodowej w Łambinowicach – dziedzictwo regionalne, narodowe, europejskie” oraz czasową „Nie ma dzieci, są ludzie. Prawa dziecka to prawa człowieka” (połączoną z prezentacją materiałów filmowych dotyczących „idei korczakowskiej”). Na dziedzińcu budynku przy ul. Minorytów 3 zostały zaprezentowane trzy filmy: *Lamsdorf/Łambinowice. Muzeum i Miejsce Pamięci* (w reż. Alicji Schatton), *Pamięć jest kluczem* – efekt projektu „Muzeum Utracone” oraz *Zdzisław Pacak-Kuźmirski* – dokument o polskim uciekinierze z oflagu.

Czerwiec

- 5 VI Muzeum włączyło się w obchody Międzynarodowego Dnia Archiwów. Dla najmłodszych zorganizowano warsztaty, podczas których uczestnicy, przyglądając się oryginalnym dokumentom, prześledzili poszczególne etapy jenieckiej niewoli: od pojmania na polu walki, aż po odzyskanie wolności. Naszym gościom pokazaliśmy, jak przechowujemy i zabezpieczamy archiwalia przed zniszczeniem. Opowiedzieliśmy także o ich konserwacji i digitalizacji.
- 5 VI W Łambinowicach, w ramach „Łambinowickich Spotkań Muzealnych” odbyło się spotkanie pt. „Brytyjczycy w Derschau (Suchy Bór) w latach II wojny światowej”, którego gośćmi byli Waldemar Pogrzeba i Iwona Krakowiak-Bzymek, którzy przygotowali publikację poświęconą dziejom miejscowości oraz prof. dr hab. Danuta Kisielewicz i dr Anna Wickiewicz, które przygotowały do niej tekst dotyczący brytyjskich jeńców wojennych w Suchym Borze (do 1945 r. Derschau).
- 7 VI W Opolu odbyła się 15. edycja sesji edukacyjnej „Jeśli nie pamięć, to co? Edukacja w miejscach pamięci narodowej” dla nauczycieli i innych edukatorów, zainteresowanych pedagogiką pamięci i edukacją historyczną. Więcej na temat sesji znajduje się na s. 191.

Sesję tradycyjnie zakończyło ogłoszenie wyników XI edycji Ogólnopolskiego Konkursu na Projekt Historyczny „Póki nie jest za późno”. Współorganizatorami konkursu byli: Starostwo Powiatowe w Nysie oraz Sejmik Województwa Opolskiego. Patronat honorowy nad przedsięwzięciem sprawowali: minister kultury i dziedzictwa narodowego prof. dr hab. Piotr Gliński, wojewoda opolski Adrian

Czubak, marszałek województwa opolskiego Andrzej Buła, starosta opolski Henryk Lakwa i opolski kurator oświaty Michał Siek. Do udziału w XI edycji konkursu zakwalifikowało się 40 prac. Jury w składzie: dr Iwona Konopnicka – przewodnicząca (Uniwersytet Opolski), dr Renata Kobylarz-Buła (CMJW), dr Ewelina Klimczak (CMJW), Monika Sobczak (CMJW), Sebastian Mikulec (CMJW) przyznało: I nagrodę Aleksandrze Marii Oto z VIII LO im. Adama Mickiewicza w Poznaniu za projekt „Waszej pamięci”, II nagrodę – Sarze Dobosz z Zespołu Szkół Sióstr Urszulanek SJK w Pniewie za projekt „Tablica pamiątkowa – dowód naszej pamięci o miejscu i ludziach”, III nagrodę – Ewie Woźniak z IV LO im. Jana Pawła II w Tarnowie za projekt „Margines”, wyróżnienie – Tomaszowi Bolechowi, Justynie Michalak, Piotrowi Rotko z Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Gładyszowie za projekt „Historia jednej fotografii”. Ponadto autorzy dwóch innych projektów zgłoszonych do udziału w konkursie i wysoko ocenionych przez jury, zostali uhonorowani nagrodami specjalnymi. Pierwsza z nich – Nagroda Przewodniczącej Jury Konkursu dr Iwony Konopnickiej została przyznana Maria Geryło za pracę „Wojenne losy bohaterów z Rozkoszówki”, druga – Nagroda Dyrektora CMJW dr Violetty Rezler-Wasielewskiej – autorom pracy „Ratujmy dzieci. Ratujmy dzieci Zamojszczyzny, ratujmy świat!”, tj. Julii Szaniawskiej, Antoninie Pietrzak, Natalii Wyrębiak, Idze Iwińskiej, Gabrieli Głozak, Zofii Tatkiwicz, Franciszkowi Wysockiemu, Marcinowi Rąbelowi, Dawidowi Rąbelowi, Dominikowi Demiańczukowi, Oliwii Dudek, Aleksandrowi Wysockiemu, Magdalenie Gajowniczek, Karolinie Myrcha, Marii Sawickiej, Jakubowi Kaczyńskiemu, Igorowi Kaczyńskiemu, Piotrowi Anuszkiewiczowi i Marii Dobrowolskiej.

- 17 VI „Moje 60 lat w posłudze jednania” – pod takim hasłem odbyło się spotkanie z ks. Wolfgangiem Globischem, bohaterem kolejnego spotkania w cyklu „Twarze Opola” w opolskiej siedzibie muzeum. Nasz gość, wywodzący się z dwujęzycznej śląskiej rodziny, już w pierwszych latach życia doświadczył dramatu wojny i jej skutków. Szczegółne znaczenie miały losy jego przedwcześnie zmarłego ojca, po wojnie przetrzymywanego w Obozie Pracy w Łambinowicach.

Lipiec

- 15–25 VII Na terenie byłego Stalagu 318/VIII F (344) Lamsdorf trwały intensywne prace porządkowe. Prowadziła je 20-osobowa grupa żołnierzy Wojska Polskiego z 10. Opolskiej Brygady Logistycznej w Opolu oraz Bundeswehry z 26. Pułku Spadochronowego w Zweibrücken. Przez

- dwa dni żołnierzom pomagali podopieczni Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Nysie.
- 30 VII W opolskiej siedzibie Muzeum odbyło się wyjazdowe posiedzenie Komitetu Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa przy Oddziale IPN we Wrocławiu. Gremium to sprawuje funkcję opiniotwórczo-doradczą, której celem jest inicjowanie i koordynowanie działań łączących się z upamiętnianiem historycznych wydarzeń i miejsc oraz postaci związanych z dziejami walk i męczeństwa Narodu Polskiego, a także miejsc walk i męczeństwa innych narodów w województwach dolnośląskim i opolskim. Do Komitetu należy również dyrektor CMJW dr Violetta Rezler-Wasielewska.

Sierpień

- 1 VIII W 75. rocznicę wybuchu Powstania Warszawskiego przed Pomnikiem Powstańców Warszawskich-Jeńców Stalagu 344 Lamsdorf złożono kwiaty i zapalono znicze.
- 19–23 VIII Na Starym Cmentarzu Jenieckim w Łambinowicach, z inicjatywy Muzeum i Stowarzyszenia Przyjaciół CMJW, były prowadzone prace profilaktyczne prewencji konserwatorskiej. Polegały na mechanicznym usunięciu makrofitów z krzyży na grobach jeńców z I wojny światowej, a następnie zastosowaniu biobójczego preparatu o wysokiej skuteczności działania. Pracami objęto 1130 najbardziej zanieczyszczonych krzyży. Usuwaniem mchu i porostów – według wskazówek oraz pod nadzorem konserwatora zabytków zajmowała się sześciuosobowa grupa młodzieży.
- 21–28 VIII Konserwatorzy Centrum Badawczo-Edukacyjnego Konserwacji Zabytków przy Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Nysie oczyścili poddany w 2014 r. konserwacji Pomnik Jeńców Serbskich.

Wrzesień

- 1 IX W 80. rocznicę wybuchu II wojny światowej w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Łambinowicach odbył się koncert słowno-muzyczny *Modlitwa pokoju*. Wśród gości znaleźli się: biskup pomocniczy diecezji opolskiej ks. Rudolf Pierskała, reprezentujący ks. biskupa Andrzeja Czaję, konsul Republiki Federalnej Niemiec Birgit Fisel-Rösle, a także zastępca przewodniczącego Rady Muzeum przy CMJW prof. dr hab. Danuta Kisielewicz. W koncercie zaprezentowano naprzemiennie utwory literackie i muzyczne. Jako pierwszy swój wiersz pt. *Apel cieni* wygłosił Edmund Borzemski. Później odczytano

utwory Danuty Babicz-Lewandowskiej, Waltera Pyki, Elżbiety Lisak-Dudy, Janusza I. Wójcika, Jerzego Stasiewicza, Ewy Maj-Szczygielskiej oraz Harry'ego Dudy. Chór „Oktoich” Prawosławnego Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego, pod dyrekcją ks. Grzegorza Cebulskiego i przy akompaniamencie Stanisława Śliwińskiego na fortepianie, wykonał *Psalmy* oraz *Modlitwę obozową*. Aleksandra Urbanek zaśpiewała *Opowiedz mi, moja Ojczyzno*, Paweł Cebulski – *Powiedz mi, wnuku mój*, a Magdalena Urbanek i Aleksandra Urbanek *Idę dziś walczyć, Mamo*. Przed Pomnikiem Martyrologii Jeńców Wojennych w Łambinowicach złożono kwiaty i zapalono znicze.

2 IX „Das Reichsparteitagsgelände im Krieg – Gefangenschaft, Massenmord und Zwangsarbeit/Nie tylko proces... Norymberga i jeńcy wojenni (1939–1945)” to czasowa wystawa mobilna, której uroczyste otwarcie odbyło się w opolskiej siedzibie Muzeum. Wystawa została poświęcona temu co działo się na terenie „miasta partii” w Norymberdze (zwanego tak z uwagi na przedwojenne zjazdy NSDAP), pomiędzy 1938 a 1945 r., kiedy to urządzono w nim miejsce izolacji dla setek tysięcy jeńców wojennych i robotników przymusowych z Polski, państw Beneluksu, Francji, Jugosławii, ZSRR, Włoch, Anglii i USA. Wystawa, przygotowana przez Centrum Dokumentacji Terenu Zjazdów NSDAP, we współpracy z CMJW, zwraca szczególną uwagę na grupy jenieckie: żołnierzy z Polski, ZSRR i Włoch. Prezentacji ekspozycji i zagadnienia, którego ona dotyczy, dokonała dr Hanne Lessau z Centrum Dokumentacji Terenu Zjazdów NSDAP w Norymberdze. Wśród gości byli przedstawiciele rodzin jeńców wojennych, którzy przeszli przez kompleks obozów w Nürnberg/Langwasser, także rodzina ppor. Zdzisława Jaeschkego, autora akwareli, która stała się motywem graficznym na zaproszeniach i plakatach informujących o tej wystawie.

5 IX W Łambinowicach rozpoczęto realizację zadania pn. „Przebudowa budynku Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach wraz z poprawą otoczenia – etap I”. Zakres I etapu inwestycji obejmował przede wszystkim rozbudowę łambinowickiego obiektu o pawilon wejściowy (w stanie surowym zamkniętym), zgodnie z projektem architektów Małgorzaty i Andrzeja Zatwarnickich. W pierwszej kolejności dokonano ustalonej z wojewódzkim konserwatorem zabytków wycinki drzew, by móc rozpocząć roboty ziemne. Następnie zorganizowano zaplecze budowy i zabezpieczono drogi tymczasowe, tak by Muzeum mogło nadal sprawnie funkcjonować, a zwiedzający bezpiecznie dotrzeć do wnętrza. W budynku głównym Muzeum prowadzono odkrywkę fundamentów oraz zabiegi zabezpieczające przed działaniem wody opadowej i poprawiające izolacyjność

termiczną ścian fundamentowych. Na terenie budowy prowadzono również prace związane z przebudową sieci instalacji kanalizacyjnej i sanitarnej.

- 6–8 IX W Łambinowicach przebywała 50-osobowa grupa harcerzy Chorągwi Harcerzy Ziemi Opolskiej im. rtm. Witolda Pileckiego ze Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej. Harcerze zwiedzili ekspozycję muzealną, a później, podzieleni na grupy, pod okiem pracowników CMJW, oczyszczali jenieckie krzyże na Starym Cmentarzu Jenieckim z mchu i porostów, a także odcinek Drogi Pamięci, między Muzeum a Cmentarzem Ofiar Obozu Pracy. Zarówno zwiedzanie, jak i prace porządkowe harcerzy odbywały się w ramach Turnieju Drużyn Leśnych.
- 11 IX W ramach „Łambinowickich Spotkań Muzealnych” dr Piotr Stanek, kierownik Działu Naukowego CMJW, przedstawił temat „Tutaj zostają. Polscy jeńcy wojenni na Śląsku”.
- 17 IX W ramach obchodów rocznicy wybuchu II wojny światowej i 80 lat od agresji ZSRR na Polskę, w opolskiej siedzibie Muzeum odbyło się uroczyste otwarcie wystawy „«To jeszcze nie koniec...» Żołnierze września 1939 w niewoli Wehrmachtu i NKWD (1939–1945)”, która przybliży losy polskich żołnierzy, jeńców wojennych. Autorami koncepcji i scenariusza wystawy byli pracownicy CMJW: dr Anna Czerner, dr Bartosz Janczak i dr Piotr Stanek.
- 21–29 IX W Łambinowicach, na Starym Cmentarzu Jenieckim, odbywały się prace porządkowe prowadzone przez grupę 26 rumuńskich żołnierzy, którzy usuwali mech i porosty z krzyży na jenieckich grobach z lat I wojny światowej i porządkowali ich otoczenie.
- 26 IX „Artysta w gąszczu miasta” to tytuł kolejnego spotkania zorganizowanego w ramach cyklu „Twarze Opola”. Gościem był artysta Zbigniew Pelon, spotkanie prowadziła dr hab. Monika Ożóg.
- 27–29 IX W Łambinowicach, na terenie po byłym Stalagu 318/VIII F (344) Lamsdorf, trwały prace eksploracyjne, które były prowadzone przez: Stowarzyszenie Historyczno-Eksploracyjne „Triskelion” oraz Stowarzyszenie Historyczne „Piaś”. Prace odbywały się na podstawie pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu oraz przy nadzorze archeologów z Muzeum Powiatowego w Nysie i we współpracy z CMJW.

Październik

- 3 X „Kiedy ziemia przemawia... Poszukiwania ofiar totalitaryzmów w Polsce” to tytuł październikowej odsłony „Łambinowickich Spotkań

Muzealnych”. Prelegentem był dr hab. Krzysztof Szwagrzyk, wiceprezes IPN oraz dyrektor Biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN.

6 X

Przed Pomnikiem Powstańców Warszawskich – Jeńców Stalagu 344 Lamsdorf odbyły się obchody 75. rocznicy przybycia pierwszego transportu Powstańców Warszawskich do Stalagu 344 Lamsdorf. Program uroczystości obejmował: odegranie i odśpiewanie hymnu państwowego, przemówienia okolicznościowe Wandy Traczyk-Stawskiej, ps. „Pączek”, jeńca m.in. Stalagu 344 Lamsdorf, następnie potomków jeńców obozu w Lamsdorf: Andrzeja Pileckiego – syna rtm. Witolda Pileckiego i Jerzego Pietrasa – syna pchor. Stanisława Pietrasa, Jerzego Naszkiewiczza w imieniu parlamentarzystów z województwa opolskiego, Magdaleny Merty reprezentującej szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych Jana Józefa Kasprzyka, Zbigniewa Kubalańcy, wicemarszałka województwa opolskiego oraz Mariusza Nieckarza, dyrektora Biura Wojewody Opolskiego. Później został odczytany Apel Pamięci, po nim żołnierze oddali salwę honorową. Na końcu uczestnicy złożyli przed pomnikiem kwiaty i zapalili znicze.

Gośćmi honorowymi byli Powstańcy Warszawscy, jeńcy wojenni (m.in. Stalagu 344 Lamsdorf) oraz ich dzieci: Helena Kamerska, Janina Kolasińska, Bronisław Maciaszczyk, Romuald Malinowski z małżonką Krystyną, Jerzy Pietras, Andrzej Pilecki, Wanda Traczyk-Stawska i Stanisław Wołczaski. Uroczystościom towarzyszyły spotkania gości z harcerzami oraz spektakl *Przerzucane słowa*.

Patronat honorowy nad uroczystością objęli szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych Jan Józef Kasprzyk, wojewoda opolski Adrian Czubak oraz marszałek województwa opolskiego Andrzej Buła, natomiast patronat medialny: TVP S.A. Oddział w Opolu, Radio Opole S.A., „Nowa Trybuna Opolska”, Radio Doxa, „Nowiny Nyskie”.

7 X

Książka *Niewola i nadzieja. Korespondencja wojenna Andrzeja i Krystyny Mystkowskich* prof. dr hab. Anny Matuchniak-Mystkowskiej, Jana Mystkowskiego oraz dr. Piotra Stanka otrzymała nagrodę Marszałka Województwa Opolskiego za Wydarzenie Muzealne Roku 2018 w kategorii Publikacje książkowe. Za filantropijną działalność dla Muzeum podziękowania Marszałka otrzymali: Małgorzata Głębicka – prezes Zarządu Fundacji PKO Banku Polskiego, Barbara Gumała – prezes Zarządu Banku Spółdzielczego „Banku Rolników” w Opolu, Zbigniew Kosterkiewicz – prezes Zarządu Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej Wydrowice oraz Kazimierz Rytel – dyrektor zarządzający Łambinowickiej Fabryki Maszyn CELPA S.A.

- 9 X W Konkursie na Najlepszą Przestrzeń Publiczną Województwa Opolskiego 2019, zorganizowanym przez Zarząd Województwa Opolskiego, Muzeum otrzymało wyróżnienie w kategorii „Obiekt użyteczności publicznej”. Komisja konkursowa zwróciła szczególną uwagę na poprawę wizerunku wewnętrznego i zewnętrznego Muzeum, otwarcie placu przed budynkiem oraz zwiększenie dostępności dla zwiedzających. Uznanie zyskało również dostosowanie jego strefy wejściowej do charakteru i kolorystyki najbliższego otoczenia.
- 10–11 X Odbyła się ósma edycja projektu „Lamsdorf-Auschwitz. Auschwitz-Lamsdorf”, finansowanego ze środków Fundacji Pamięci Ofiar Auschwitz-Birkenau. Uczniowie z Zespołu Szkół Ekonomicznych w Kaliszu poznawali historię obu miejsc pamięci. Kluczowym było ukazanie związków historycznych, jakie istnieją pomiędzy nimi, tj. kompleksem obozów jenieckich Lamsdorf a niemieckim nazistowskim obozem koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau, które w latach II wojny światowej tam funkcjonowały.
- 18 X W Muzeum w Opolu otwarto wystawę fotografii Tomasza Walczaka pt. „Aury śladów”. Odbyło się to w ramach dziewiątej edycji Opolskiego Festiwalu Fotografii.
- 21 X W Warszawie, w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia”, spotkali się członkowie rodzin polskich jeńców wojennych. Wśród gości honorowych zjazdu znaleźli się jeńcy wojenni – powstańcy warszawscy, obecni byli ponadto przedstawiciele urzędów, instytucji i organizacji pielęgnujących pamięć o ofiarach II wojny światowej. Szczegółowa relacja z przebiegu zjazdu znajduje się na s. 196.
- 24 X „Murale w mieście – komu to potrzebne?” to tytuł spotkania w ramach cyklu „Twarze Opola”, które odbyło się w Muzeum w Opolu. Jego bohaterem – po raz pierwszy w historii cyklu: zbiorowym – była grupa artystyczna „Murki”. Reprezentowali ją Michał Szyderski, założyciel, oraz Patrycja Kostyra.

Listopad

- 6 XI Gośćmi „Łambinowickich Spotkań Muzealnych” byli: Grzegorz Molenda – kierownik Wydziału Zabytków Archeologicznych w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Opolu, Mirosław Leśniewski – specjalista ds. upamiętniania walk i męczeństwa w Delegaturze IPN w Opolu oraz Mariusz Krawczyk – kierownik Działu Archeologii w Muzeum Powiatowym w Nysie, którzy poprowadzili spotkanie pt. „Poszukiwanie, odkrywanie, zabezpieczanie – archeologia współczesności i jej wyzwania”.

- 10 XI Stary Cmentarz Jeniecki w Łambinowicach odwiedził konsul honorowy Republiki Serbii Ranko Tomović, który, jak co roku w tym czasie, złożył tradycyjny wieniec przy Pomniku Jeńców Serbskich.
- 14 XI Ukazała się nowa publikacja Muzeum pt. *Pułkownik Julian Janowski (1886–1970) – oddany służbie i rodzinie* Bartosza Janczaka. Jest to szósta publikacja wydana w ramach serii „Jeńcy Wojenni 1939–1945. Fakty, Dokumenty, Sylwetki”.
- 19 XI W siedzibie Muzeum w Łambinowicach oficjalnie został zakończony projekt, który był wspólną inicjatywą Stowarzyszenia Przyjaciół CMJW, Radia Opole S.A., Urzędu Gminy w Łambinowicach, Publicznej Szkoły Podstawowej w Łambinowicach, Publicznego Przedszkola w Łambinowicach i CMJW „Niepodległość odzyskiwana i tracona. 1918/1939/1945/1989. Kamienie milowe rodzinnej pamięci”. Spotkali się tam wszyscy zaangażowani w jego realizację, przede wszystkim dzieci ze szkół w Łambinowicach, Lasocicach, Jasienicy Dolnej i Bielicach, starsi przedstawiciele lokalnej społeczności – bohaterowie wywiadów, jakie dzieci z nimi przeprowadziły oraz współpracownicy projektu. Kluczowym rezultatem projektu był reportaż radiowy przygotowany przez młodzież szkolną z Łambinowic i okolicznych miejscowości pod opieką dziennikarzy Radia Opole. Reportażowi towarzyszył audiowizualny materiał promocyjny, zamieszczony na stronach internetowych i w mediach społecznościowych partnerów projektu. Zadanie dofinansowane było ze środków Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017–2022 w ramach Programu Dotacyjnego „Koalicje dla Niepodległej”.
- W opolskiej siedzibie Muzeum odbyło się otwarcie wystawy czasowej pt. „600.000 volte NO – Gli IMI italiani in Polonia/600 000 razy NIE – historia internowanych żołnierzy włoskich w Polsce”. Autorem i kuratorem wystawy był Diego Audero.
- 26–29 XI Ponad 300 osób, głównie dzieci i młodzieży szkół z województwa opolskiego, skorzystało z oferty 14. edycji Dni Otwartych Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych. Zajęciom towarzyszyły hasła „Nasze prawa, nasze obowiązki” i „Patriotyzm”.
- 29 XI W siedzibie Muzeum w Opolu odbyła się II Ogólnopolska Konferencja pt. „Miejsca po niemieckich obozach jenieckich w Polsce. Zapomniane czy odkrywane?”. Uczestnicy – przedstawiciele fundacji i stowarzyszeń, działających na rzecz miejsc pamięci oraz przedstawiciele innych miejsc, skupili się na: Oflagu II C Woldenberg (Dobiegniew), Stalagu II D Stargard, Stalagu I B Hohenstein (Olsztynek), Oflagu VIII B Silberberg (Srebrna Góra), Stalagu 359 Poniatowa oraz Stalagu 367 Tschenstochau (Częstochowa).

Grudzień

- 9 XII W Łambinowicach miało miejsce spotkanie świąteczno-noworoczne pracowników i emerytów Muzeum.
- 11 XII Odbyło się ostatnie w roku wydarzenie z cyklu „Łambinowickich Spotkań Muzealnych”. Gościem spotkania pt. „O zabiegach konserwatorskich na Starym Cmentarzu Jenieckim” był konserwator Mariusz Zając.
- 17 XII Centralne Muzeum Jeńców Wojennych znalazło się na wykazie wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe. Listę tę ogłosił Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

W uzupełnieniu do „Kalendarium”

Zbiory

W roku 2019 zbiory CMJW wzbogaciły się o ponad 2500 sztuk muzealiów, z czego ok. 570 trafiło do placówki w ramach prowadzonej zbiórki pn. „Ocalone pamiątki, zachowana pamięć”, dalsze ok. 1870 sztuk zakupiono. Nagrano również kolejne relacje byłych jeńców wojennych oraz wykonano kopie akt z różnych archiwów w Polsce i z zagranicy. Ponadto pełnej konserwacji poddano 444 jednostki archiwalne i 25 muzealiów.

Publikacje

Muzeum wydało periodyk naukowy: t. 41 „Łambinowickiego Rocznika Muzealnego” oraz dwie publikacje zwarte: *Pułkownik Julian Janowski (1886–1970) – oddany służbie i rodzinie*, autorstwa Bartosza Janczaka i *Maksymilian Maria Kolbe (1894–1941)*, autorstwa Piotra Stanka, obie w serii „Jeńcy Wojenni 1939–1945. Fakty, Dokumenty, Sylwetki”.

Wystawy

Od stycznia do grudnia w Łambinowicach prezentowano cztery wystawy stałe: „Jeńcy polscy w ZSRR”, „Obozy jenieckie w Lamsdorf/Łambinowicach 1870–1945”, „W niewoli niemieckiej” i „Po wojnie. Obóz Pracy w Łambinowicach (1945–1946)” oraz jedną wystawę czasową pt. „Wystawa fotografii Sławoja Dubiela i Sławomira Mielnika ze spektaklu pt. «Życ za wszelką cenę» w reżyserii Andrzeja Czernika i wykonaniu Teatru Eko Studio”. W Opolu prezentowano wystawę stałą „Miejsce Pamięci Narodowej w Łambinowicach – dziedzictwo regionalne, narodowe, europejskie” oraz trzy wystawy czasowe własne: „W obcych mundurach. Polacy-jeńcy I wojny światowej”, „Za drutami oflagów (1939–1945)” i „«To jeszcze nie koniec...» Żołnierze września 1939 w niewoli Wehrmachtu i NKWD (1939–1945)” oraz cztery

wystawy czasowe obce: „Nie ma dzieci, są ludzie. Prawa dziecka to prawa człowieka”, przygotowana przez Centrum Dialogu w Łodzi im. Marka Edelmana; „Das Reichsparteitagsgelände im Krieg – Gefangenschaft, Massenmord und Zwangsarbeit/ /Nie tylko proces... Norymberga i jeńcy wojenni (1939–1945)” przygotowana przez Centrum Dokumentacji Terenu Zjazdów NSDAP we współpracy z CMJW; wystawa fotografii Tomasza Walczaka „Aury śladów” prezentowana w ramach Opolskiego Festiwalu Fotografii i „600.000 volte NO – Gli IMI italiani in Polonia/600 000 razy NIE – historia internowanych żołnierzy włoskich w Polsce”. Ponadto wystawy czasowe CMJW przedstawiane były w różnych ośrodkach i instytucjach w Polsce. Były to ekspozycje: „«Bóg się rodzi, moc truchleje...» Święta Bożego Narodzenia w niewoli niemieckiej i radzieckiej podczas II wojny światowej”, „Jeńcy wojenni – europejska pamięć. Łambinowice – muzeum i miejsce pamięci/Kriegsgefangene – eine europäische Erinnerung. Łambinowice – Museum und Gedenkstätte”, „Koniec i początek. Powstańcy Warszawscy w niewoli niemieckiej”, „Książka w obozach polskich jeńców wojennych na terenie III Rzeszy i krajów okupowanych (1939–1945)”, „Malarstwo jeńców wojennych”, „Muzeum w miejscu pamięci”, „Na nieludzkiej ziemi. Jeńcy polscy w ZSRR”, „Portrety jeńców”, „«Tatusiu, kiedy wrócisz?» Polskie rodziny w latach II wojny światowej”, „W obcych mundurach. Polacy-jeńcy I wojny światowej”, „W krzywym zwierciadle. Jeńcy wojenni w obozach Wehrmachtu” i „Życie sportowe żołnierzy polskich w niewoli niemieckiej w latach 1939–1945”.

Projekty dofinansowane ze źródeł zewnętrznych

Realizowano zadanie pn. „Prace konserwatorskie oraz ekspozycja edukacyjna na terenie byłego obozu jenieckiego Stalag 318/VIII F (344) Lamsdorf (Łambinowice) wraz z modernizacją budynku i otoczenia Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Opolu i zakupem niezbędnego wyposażenia” – finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Województwa Opolskiego. W ramach zadania wykonano aktualizację programu funkcjonalno-użytkowego, poddano konserwacji 25 sztuk zabytków ruchomych oraz zakupiono 31 szaf metalowych do magazynu archiwaliów. Ponadto zrealizowano zadanie „Zakup kolekcji pn. «Dokumenty polskich jeńców wojennych z lat 1939–1945»” – finansowanie ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, zadanie „Przebudowa budynku muzeum w Łambinowicach wraz z poprawą otoczenia – I etap” – finansowanie ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Wydano drukiem publikację pt. *Pułkownik Julian Janowski (1886–1970) – oddany służbie i rodzinie*, autorstwa Bartosza Janczaka – finansowanie Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Iwona Biegun